

Emir iletimi, işlemlerin gerçekleştirilmesi ve tasfiyesinin nasıl yapılacağı

Emirlerin İletilme Şekli

Sermaye piyasası araçlarına ilişkin alım satım aracılık işlemleri, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. (TSKB veya Banka) ile Müşteri'nin imzaladığı çerçeve sözleşmede yer alan esaslar ve ilgili sermaye piyasası mevzuatı ve Borsa İstanbul A.Ş. (BIST) Yönetmeliklerinde belirtilen yasal sınırlar çerçevesinde gerçekleştirilir. Müşteri, Banka'ya yapacağı bütün bildirimleri ve vereceği emir ve talimatları açık ve tereddüde yer vermeyecek, sermaye piyasası araçlarının tüm niteliklerini gösterecek şekilde verilmiş şekli, içeriği ve fiyat belirleme usulleri hakkında sermaye piyasası mevzuatı ile BIST yönetmeliklerinin ilgili maddelerinde belirtilen hususları esas alarak yapmakla yükümlüdür. Alınan müşteri emirleri belge ve kayıt düzenine ilişkin ilgili yasal mevzuat çerçevesinde kaydedilmek suretiyle belirlenen sürelerde saklanır. Telefon ile alınan müşteri emirlerine ilişkin ses kayıtları, müşteri mutabakatını içeren kayıt niteliğindedir. Banka, müşterinin açık olmayan ya da tereddüde yer veren emir, talimat ve bildirimlerini, söz konusu tereddüt giderilmedikçe yerine getirmekle yükümlü değildir. Müşteri, alım ve/veya satım yapılacak sermaye piyasası araçları için esas olarak yazılı emir verir ancak TSKB isterse telefon, telex, faks ve benzeri iletişim araçlarıyla ya da uzaktan erişim araçlarından yararlanmak suretiyle veya sözlü olarak da verilen emirleri kabul edebilir. Borsaya iletilen emirler; ilgili yatırım aracının işlem gördüğü piyasa, pazar, platform ve sistemlerin seanslarına, ilgili seanslarda geçerli olan emir kabul sürelerine, emir kabul esaslarına ve işlem yöntemlerine, emir-işlem kurallarına göre kabul edilirler veya reddedilirler. TSKB yazıyla teyit edilmemiş emirleri yerine getirip getirmemekte serbest olup; müşteri tarafından verilen emri kısmen veya tamamen kabul etmeyebilir. TSKB emri kısmen ya da tamamen kabul etmediğini, gerekçesiyle müşteriye ya da kanuni temsilcisine hemen bildirmekle yükümlüdür. Emri veren müşteri, emrin borsaya intikal ettirilmesinden önce emri değiştirebilir veya geri alabilir. Emir tamamen iptal edilebileceği gibi, miktarı da azaltılabilir. Alım satım işlemlerinin sonuçlarının takibi müşteri sorumluluğundadır. Yazılı ve sözlü olarak alınan tüm emirlerde, müşterinin talebi halinde, emrin alınması sırasında müşteriye emir alınış numarası verilir.

Müşteri emirlerinde aşağıdaki hususların yer alması gerekmektedir;

- MÜŞTERİ'nin/ler'in ismi veya ünvanı
- MÜŞTERİ'nin hesap numarası,
- İşleme konu varlık,
- Emir tipi,
- Emrin alım ya da satım emri olduğu,
- Emrin fiyat ve miktarı,
- Emrin alındığı tarih ve zaman,
- Varsa emrin geçerlilik süresi

Müşteri, TSKB'ye verdiği emirlerde alım veya satım fiyatlarını belirleyebileceği gibi fiyat belirleme konusunda TSKB'yi serbest bırakabilir. Müşteri emirlerinde alım veya satım fiyatları "limitli" ve "serbest fiyatla" olmak üzere iki türlü belirlenebilir;

- Limitli müşteri emrinde, müşteri alıcı ise işlemin gerçekleşmesi için kabul ettiği en yüksek fiyat, satıcı ise satmaya razı olduğu en düşük fiyatı belli eder. Bu şekilde belirtilen fiyatlara "limit fiyatı" denir. Borsada teşekkül eden fiyat, alım emirlerinde limit fiyatından düşük ya da ona eşit, satım emirlerinde ise limit fiyatından yüksek ya da eşit ise alım satım borsada teşekkül eden fiyat üzerinden yapılır.

- Müşteri verdiği emirde fiyatı belirleme konusunda TSKB'yi serbest bırakmak istediğinde, "serbest fiyatla" ibaresini taşıyan emri verir. Bu tür emri alan TSKB, müşterisinin menfaatini gözetmek konusunda gerekli özeni gösterir.

İşlemlerin Gerçekleştirilmesi

Borsa sistemine kaydedilen emirlerin eşleştirilmesinde öncelik kuralı olarak sırasıyla fiyat ve zaman önceliği kuralları uygulanır. Fiyat önceliği kuralı, daha düşük fiyatlı satım emirlerinin, daha yüksek fiyatlı satım emirlerinden; daha yüksek fiyatlı alım emirlerinin ise daha düşük fiyatlı alım emirlerinden önce karşılanmasını; zaman önceliği kuralı da fiyat eşitliği halinde sisteme zaman açısından daha önce kaydedilen emirlerin öncelikli karşılanmasını ifade eder. Müşteri, emrin geçerlilik süresini istediği gibi belirleyebilir. Belirlenen süre içinde emrin gerçekleşmemesi halinde emir geçerliliğini yitirir. Süresi belirlenmemiş olan emirler seans içerisinde verilmiş ise o seans için, aksi takdirde takip eden ilk seans için geçerlidir. Günlük ve/veya tek seans için verilen emirler ayrıca belirtilmelidir. Müşterinin borsa dışı piyasalar için verdiği emir aynı gün için geçerlidir ve gün sonunda iptal edilir.

Gerçekleşen Emirlerin Tasfiyesi

Müşteri tarafından alım emri verilen sermaye piyasası araçlarının bedellerinin, Banka'ya en geç alım yapılacağı gün emir verilmeden önce nakit olarak yatırılması ve müşteri tarafından satış emri verilen kıymetin, emir verilmeden önce müşteri hesabında bulunması gerekmektedir. Banka, müşteri tarafından alım emri verilen kıymeti, asgari sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak teminat depo edebilir. Sözleşme çerçevesinde gerçekleştirilen işlemlerde valör tarihi, yetkili takas kuruluşunun düzenlemelerine ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak belirlenir. TSKB, müşteri tarafından saklanması amacıyla Banka'ya verilecek sermaye piyasası araçlarının saklanmasında ve müşterinin emriyle müşteri adına veya hesabına Banka tarafından satın alınarak saklamaya alınacak sermaye piyasası araçlarının saklanmasında Banka Sermaye Piyasası Kanunu ve müsteniden yayımlanan Yönetmelik ve Tebliğlerde ve diğer ilgili mevzuatta belirlenen şekilde hareket eder. TSKB, müşterinin emriyle müşteri adına veya hesabına Banka tarafından satın alınarak saklamaya alınacak sermaye piyasası araçlarının saklanmasında, Banka Sermaye Piyasası Kanunu ve müsteniden yayımlanan Yönetmelik ve Tebliğlerde ve diğer ilgili mevzuatta belirlenen şekilde hareket eder.

- **Gerçekleştirilen Satım Emirlerinin Tasfiyesi;** TSKB tarafından Borsada satılan sermaye piyasası araçları veya bunları temsil eden belgeler müşteri tarafından daha önce teslim edilmişse, TSKB satım bedeli olarak tahsil ettiği paradan masraf, komisyon, vergi, resim ve harçlar ve sair yükümlülükler ile diğer giderleri çıkardıktan sonra kalan bakiyeyi takas tarihinde müşteri hesabına alacak olarak kaydeder. Müşterinin alacağı, başvurusu üzerine derhal kendisine ödenir veya giderleri müşteriye ait olmak üzere banka havalesiyle istediği yere gönderilir. Oluşan alacak bakiye müşteri ile TSKB arasında düzenlenen aracılık çerçeve sözleşmesinin ilgili madde gerekleri yerine getirilerek müşteri lehine de değerlendirilebilir. Emir kısmen gerçekleştiği takdirde, satılmayan sermaye piyasası araçları, müşteri tarafından, durumun kendisine tebliğinden itibaren TSKB'den geri alınır ya da aracılık çerçeve sözleşmesinin ilgili madde gerekleri yerine getirilmek suretiyle müşteriye gönderilir. Borsada satılan sermaye piyasası aracı veya bunu temsil eden belge müşteri tarafından daha önce teslim edilmemişse, satılan sermaye piyasası aracı veya bunu temsil eden belge müşteri tarafından teslim edildikten sonra bedel ödenmesi işlemleri yapılır. TSKB, satılan sermaye piyasası araçları veya bunları temsil eden belgelerde ileride ortaya çıkacak ihtilaflar dolayısıyla TSKB'ye yüklenebilecek gider veya tazminatları müşterisine rücu edebilir. Müşteri ile imzalanan aracılık çerçeve sözleşmesi gereğince ilgili sermaye piyasası araçları yetkili saklama kuruluşları nezdinde saklanabilir. Karşılıklı imzalanan çerçeve sözleşmesindeki haklar saklı kalmak koşulu ile, alacağın muaccel hale gelmesi üzerine borcunu derhal ifa ve icra etmeyen taraf, herhangi bir ihtar ve ihbara gerek olmaksızın temerrüde düşmüş sayılır.

Müşteri, satım emrine konu sermaye piyasası aracını takas tarihine kadar TSKB'ye tevdi etmezse, TSKB piyasadan bu sermaye piyasası aracını alıp, borcunu kapatabilir. TSKB, bunun sonucunda ortaya çıkabilecek karları, masraf, faiz ve komisyonları düştükten sonra müşteriye ödeyebileceği gibi doğrudan kendisi de kar yazabilir.

- **Gerçekleştirilen Alım Emirlerinin Tasfiyesi;** Gerçekleştirilen alım emirlerinde, alım bedeli, masraf, komisyon ve sair yükümlülükler, vergi, resim, harçlar ve fonlar, takas tarihinde müşteri hesabına borç olarak kaydedilir. Müşteri ile imzalanan aracılık çerçeve sözleşmesi gereğince ilgili sermaye piyasası araçları yetkili saklama kuruluşları nezdinde saklanabilir. Borsadan alınan sermaye piyasası aracı alım bedeli ve komisyon tutarı müşteri tarafından daha önce yatırılmamışsa, alım bedeli ve komisyon tutarı müşteri tarafından teslim edildikten sonra alımı yapılan sermaye piyasası aracı müşteri hesabına alacak kaydedilir. TSKB, alınan sermaye piyasası araçları veya bunları temsil eden belgelerde ileride ortaya çıkacak ihtilaflar dolayısıyla TSKB'ye yüklenebilecek gider veya tazminatları müşterisine rücu edebilir. Sermaye piyasası aracının alımına ilişkin gerçekleşen müşteri işlemlerinde, alış bedellerinin ve komisyonun müşteri hesabından tahsil edilerek sermaye piyasası araçlarının müşteri alt hesabına alınması, İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. veya Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.'de müşteri adına kayıt düşülmesi veya müşteriye teslim edilmesi ile tasfiye edilmiş olunur. Karşılıklı imzalanan çerçeve sözleşmesindeki haklar saklı kalmak koşulu ile, alacağın muaccel hale gelmesi üzerine borcunu derhal ifa ve icra etmeyen taraf, herhangi bir ihtar ve ihbara gerek olmaksızın temerrüde düşmüş sayılır. TSKB, müşterinin sözlü veya yazılı emirleriyle alınıp, bedelleri müşteri tarafından en geç Takas Tarihinde ödenmeyen sermaye piyasası araçlarını, hiçbir ihbar veya ihtar gerek olmaksızın satabilir, mevzuatın izin verdiği hallerde kendi portföyüne alabilir ya da paraya çevirebilir.